

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС ТВОРЧИХ РОБІТ СЕРЕД МОЛОДІ

**НОМІНАЦІЯ: ВІДБУДОВА ТА ВІДНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**РЕФОРМИ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ:
ЧИ МОЖЛИВИЙ ПРОГРЕС В УМОВАХ ВІЙНИ?**

Виконав:

Дишко Петро-Віктор Костянтинович

здобувач 3 курсу

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

ОП «Право»

ВНЗ «Національна академія управління»

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Фесенко О.М.

м. Київ - 2024

Споконвічне прагнення до незалежності та вільного існування Україна демонструє протягом усієї історії. Досягнення прогресу потребує змін та реформ, тому 16 вересня 2014 р. Україна ратифікувала Угоду про асоціацію. Тим самим підтвердивши вибір європейських цінностей та євроінтеграційний напрям розвитку. З того часу пройшло не мало і не багато – 10 років, і у грудні 2023 року президент Ради Європи Шарль Мішель повідомив, що лідери країн Європейського Союзу ухвалили рішення почати процес переговорів про вступ України до Європейського Союзу (ЄС). Здавалося б 10 років так мало для тисячолітньої історії України, проте ці роки вмістили усю цінність обраного курсу: революцію Гідності, анексію Криму, окупацію східних територій України, повномасштабне вторгнення.....

Відповідно до зобов'язань, які взяла на себе Україна в межах виконання *Угоди про асоціацію* та *Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію* [1] здійснюється реформування у багатьох галузях та сферах, зокрема, і в освіті.

Зобов'язання з реформ за напрямком «Освіта, навчання та молодь» Угоди про асоціацію [1] спрямовані на реформування та модернізацію системи вищої освіти, сприяння зближенню у сфері вищої освіти в межах Болонського процесу, підвищення якості та важливості вищої освіти, поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами, розширення можливостей вищих навчальних закладів, здійснення заходів, що спрямовані на активізацію обміном інформацією, практикою та досвідом та ін.

На сайті «Пульс Угоди» [6] в режимі реального часу, можна прослідкувати моніторинг прогресу впродовж 2014-2024 роки за напрямком «Освіта, навчання та молодь», відповідальні за реалізацію якого несуть державні установи та відомства: Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури, молоді та спорту України, Комітет ВРУ з питань освіти, науки та інновацій, Комітет ВРУ з питань молоді і спорту. Прогрес, виконання задач впродовж 2016-2024 років представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Прогрес виконання задач за напрямками та роками, %

Напрямок/ рік	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2024
Освіта							
Забезпечення міжнародного визнання Національної рамки кваліфікацій	100				100		
Створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти	100						
Дотримання принципу прозорості при формуванні систем забезпечення якості вищої освіти	100						
Забезпечити дотримання однакового розуміння основних термінів у сфері освіти відповідно до права ЄС	100						
Забезпечити тривірневу систему вищої освіти		100					
Розбудова системи забезпечення якості вищої освіти на основі Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти			100				
Дотримання загальних принципів забезпечення якісної вищої освіти та підвищення кваліфікації у контексті Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти				100			
Забезпечення участі України в програмі ЄС "Ерасмус+"					100		
Забезпечення функціонування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти					80		
Забезпечити впровадження Національної рамки кваліфікації					100		
Забезпечення участі України у Програмі Жана Моне					100		
Створено національне агентство з питань забезпечення роботи з програм Жана Моне і Erasmus +					100		
Створення Національного реєстру кваліфікацій						100	
Виконання вимог ЄС про визнання іноземних професійних кваліфікацій на території України						100	
Приведення термінології у сфері визнання професійних кваліфікацій відповідно до вимог ЄС						100	
Визнання правил ведення професійної діяльності						100	
Дотримання вимог до документів, що складають Європейську систему оцінювання рівня кваліфікації та освіти						0	
Вивчення досвіду ЄС щодо розроблення та впровадження кредитної системи для професійної світи та навчання відповідно до ECVET						100	
Забезпечення постійного обміну інформацією про стан виконання спільних Програм у сфері освіти							100
Молодь							
Формування нормативно-правової бази та умов для розвитку молодіжних центрів в Україні			100				
Забезпечення підготовки спеціалістів, які працюють з молоддю							100
Сприяння зайнятості молоді							100
Забезпечення міжнародної мобільності молоді							100
Освіта протягом життя							
Формування системи підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями	100						

Забезпечити визнання неформальної освіти шляхом встановлення вимог щодо зарахування її результатів частково або в повному об'ємі	100						
Забезпечення доступу до навчання протягом життя			70				
Розроблення стандартів освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій				100			
Встановлення єдиних вимог до визнання професійного досвіду відповідно до права ЄС					100		
Забезпечення використання Робочої програми ЄС з освіти та професійної підготовки 2010 року						100	
Розширення практики використання навчання на робочому місці						100	
Прогрес виконання задач за рік, %	100	100	88	100	92	88	100

Джерело: укладено автором за даними: [6]

Оцінюючи загальний прогрес виконання задач за напрямками за період 01.11.2014-31.10.2024 років - його визначено на рівні 94%. Проте варто вказати і на недовиконання поставлених задач, зокрема:

- в 2018 році на 30% залишилась невиконаною задача «Забезпечення доступу до навчання протягом життя»;

- в 2020 році на 20 % залишилась невиконаною задача «Забезпечення функціонування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти»;

- в 2021 році на 100 % (!) залишилась невиконаною задача «Дотримання вимог до документів, що складають Європейську систему оцінювання рівня кваліфікації та освіти».

Критично оцінюючи стан виконання завдань, а також враховуючи тенденції розвитку освіти в Європі та світі існуючий підхід до розвитку вітчизняної освіти потребує реформ та інновацій. Вважаємо, що в умовах війни особливу увагу слід приділити напрямкам, які представлено на рис.1.

Рис.1. Напрямки реформ та інновацій в умовах війни

Джерело: побудовано автором на основі [2-3]

Очевидно, що адаптація освіти до умов війни є нагальною проблемою для тих країн, які стикаються з військовою агресією. В Україні освітня система на всіх рівнях зазнала суттєвих змін, проте доволі швидко адаптувалася до нових реалій. Завдяки розвитку цифрових технологій, заклади освіти оперативно перейшли на онлайн-платформи, такі як: Zoom, Google Classroom та інші. Це дозволило продовжувати навчання попри реальну фізичну загрозу. Посилило критичність у наданні освітніх послуг регулярні відключення електроенергії та нестабільність зв'язку та інтернету. У закладах освіти облаштовуються укриття

та запроваджуються тренінги з надання першої медичної допомоги та дій в надзвичайних ситуаціях. В освітні програми запроваджують спеціальні курси для підтримки емоційної стійкості учасників освітнього процесу. Через відтік значної частини учнів, студентів та викладачів за кордон, поширилися програми академічної мобільності, співпраці з міжнародними організаціями та університетами.

Оскільки Європа обрала зараз шлях трансформації всіх своїх процесів відповідно до концепції Індустрія 5.0 [1], то і у вітчизняній освіті потрібен рух в цьому напрямку, задля досягнення прогресу. Індустрія 5.0 представляє трансформаційну модель, яка відображає еволюцію управлінського мислення. В межах цієї концепції в освіті слід більше уваги приділяти розширенню можливостей завдяки цифровізації. Обізнаність в кібербезпеці та цифровому середовищі стане в нагоді при захисті даних учасників освітнього процесу - стейкхолдерів. [4] Кіберграмотність дозволить ефективно використовувати інформацію як у освітньому процесі, так і при користуванні різноманітними інформаційними джерелами, базами даних та онлайн ресурсами. Рушієм прогресу в освіті також є використання штучного інтелекту (AI). Вже сьогодні технології AI допомагають у формуванні графіків навчання, побудові презентаційних матеріалів тощо. Реформи в освіті має забезпечувати також і технологічне оновлення закладів освіти, оскільки наявність сучасного апаратного забезпечення необхідне для якісного навчання та проведення досліджень. Освітньому, культурному та академічному збагаченню сприяє міжнародний обмін між закладами освіти, що сприяє швидшому прогресу. Безумовно, що найголовнішу роль відіграє фінансування освіти. Фінансова підтримка талановитих учнів та студентів, грантова та стипендіальна підтримка вчителів та викладачів сприяє реалізації їх академічних здібностей, що сприяє прогресу освіти, навіть в умовах війни. Очевидно, що реформування освіти потребує врахування сучасних тенденцій розвитку цифрового середовища за концепцією «Індустрія 5.0».

Підсумовуючи зазначимо, що прогрес в освіті під час війни можливий, за умови, що й надалі вітчизняна система освіти адаптовуватиметься до викликів, а освітянська спільнота отримуватиме усебічну підтримку з боку держави, стейкхолдерів та міжнародних партнерів і організацій.

Список використаних джерел:

1. Індустрія 5.0: Трансформаційне бачення для Європи Управління систематичними трансформаціями в напрямку стійкої промисловості. Інформаційний бюлетень ESIR № 3. Офіс публікацій Європейського Союзу: European Union. <https://www.clusters.org.ua/blog-single/industry-5-0/>
2. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 368 с
3. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») / Упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 152 с
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Закон України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13>
5. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Retrieved April 12, 2024, КМУ. (2017, October 25). from Офіційний вебпортал парламенту України website: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>
6. Пульс Угоди: моніторинг реалізації плану заходів з виконання

Угоди: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/education>